

शासकीय जमीन

राज्य शासन, केंद्र शासन, महामंडळे, विविध संस्था व व्यक्ती यांना शासकीय जमीन ज्या प्रयोजनासाठी वितरीत करण्यात येते, त्या प्रयोजनासाठीच विहीत कालावधीत सदर जमीनीचा वापर करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

महसूल व वन विभाग

शासन परिपत्रक क्रमांक: जमीन-०८/२०१२/प्र.क्र.५९/ज-१

वर्ल्ड ट्रेड सेंटर, ३२ वा मजला,

मुंबई-४०० ००५,

दिनांक: २९ जानेवारी, २०१३.

वाचा

- १) शासन परिपत्रक क्रमांक: लेखाप १०/२०११/प्र.क्र.१५९/ ज-१, दि.३/३/२०१२.
- २) शासन पत्र क्रमांक: लेखाप १०/२०११/प्र.क्र.१५९/ ज-१, दि.३/३/२०१२.
- ३) शासन पत्र क्रमांक: लेखाप १०/२०११/प्र.क्र.१५९/ ज-१, दि.७/६/२०१२.

प्रस्तावना :-

राज्यातील जमीन हा विषय महसूल विभागाच्या अखत्यारीत आहे. राज्य शासनाचे विविध प्रशासकिय विभाग, केंद्र शासन, महामंडळे, विविध संस्था व व्यक्ती यांना विविध प्रयोजनासाठी महसूल विभागामार्फत महाराष्ट्र जमीन महसूल अधिनियम- १९६६ आणि महाराष्ट्र जमीन महसूल (सरकारी जमीनीची विल्हेवाट लावणे) नियम-१९७१ मधील, तरतुदी तसेच शासनाचे प्रचलित धोरण यानुसार शासकीय जमीनीचे प्रदान / वितरण करण्यात येते. अत्यावश्यक सार्वजनिक योजना/प्रकल्पासाठी सुयोग्य व पर्याप्त शासकीय जमीन उपलब्ध नसल्यास, अशा प्रसंगी भूसंपादनाद्वारे जमीन उपलब्ध करून देण्यात येते. राज्य शासनाच्या प्रचलित धोरणानुसार शासकिय जमीन प्रदान करताना प्रयोजन निहाय वेगवेगळे सवलतीचे दर लावण्यात येतात. राज्याच्या विकासास चालना मिळावी, पायाभुत सोयी सुविधा सुलभपणे उपलब्ध व्हाव्यात, या उद्देशाने, तसेच संबंधित प्रयोजनाच्या अभिवृद्धीसाठी शासकिय जमीनी सवलतीच्या दराने प्रदान करण्यात येतात.०२. जमीन हा नैसर्गिक, दुर्मीळ व मौल्यवान घटक आहे, त्यात वाढ होत नाही. त्यामुळे उपलब्ध जमीनीचा काटकसरीने व पर्याप्त वापर होणे अत्यावश्यक झाले आहे. यासाठी दक्षता घेण्याच्यादृष्टीने या विभागाच्या संदर्भाधिन शासन परिपत्रक व पत्रान्वये नोंदवह्या ठेवण्याबाबत तसेच विविध प्रयोजनार्थ प्रदान शासकिय जमिनीचा शर्तभंग तपासणे यासाठी दक्षतापथक नियुक्त करण्याबाबत सर्व विभागीय आयुक्त व जिल्हाधिकारी यांना सुचना देण्यात आलेल्या आहेत. तथापि, शासकीय जमीनी ज्या प्रयोजनासाठी वितरीत करण्यात येतात त्या प्रयोजनासाठी जमीनीचा वापर न होता सदर जमीनी विनावापर पडून असल्याचे काही प्रकरणात अतारांकित प्रश्नास प्राप्त माहिती अनुषंगाने निदर्शनास आले आहे. राज्य शासनाचे विविध प्रशासकिय विभाग, केंद्र शासन, महामंडळे, विविध संस्था व व्यक्ती यांना विविध प्रयोजनासाठी सवलतीच्या दराने वितरीत करण्यात आलेल्या शासकीय जमीनी विनावापर पडून असल्याने

शासनाचे नुकसान होत असून संबंधित प्रकल्प खर्चात देखील वाढ होत आहे. याबाबत वारंवार विधानमंडळात प्रश्न देखील उपस्थित होतात. त्यानुषंगाने राज्य शासन, केंद्र शासन, महामंडळे, विविध संस्था व व्यक्ती यांना शासकीय जमीन / संपादीत जमीन ज्या प्रयोजनासाठी वितरीत करण्यात येते, त्या प्रयोजनासाठीच विहित कालावधीत वापरात आणण्याबाबत सर्व संबंधित अधिकारी यांना योग्य ती खबरदारी घेण्यासाठी सर्वकष सूचना देण्याची बाब विचाराधीन होती.

शासन परिपत्रक:-

उपरोक्त वस्तुस्थिती विचारात घेऊन , महाराष्ट्र जमीन महसूल (सरकारी जमीनीची विल्हेवाट लावणे) नियम-१९७१ आणि महाराष्ट्र जमीन महसूल अधिनियम-१९६६ च्या कलम-१३(७) व अन्य तरतुदीन्वये प्राप्त अधिकारात सर्व संबंधित महसूली अधिकारी यांना पुढीलप्रमाणे सूचना देण्यात येत आहेत. तसेच संबंधित प्रशासकीय विभागाचे अधिकारी यांना देखील विषयाधिन प्रकरणी शिघ्र कार्यवाहीस्तव खालील प्रमाणे सूचना देण्यात येत आहेत :-

(१) ज्या मंत्रालयीन विभागांना शासकिय योजना, प्रशासकिय ईमारती, त्यांच्या नियंत्रणाखालील महामंडळे व सार्वजनिक उपक्रमांना शासकीय जमीन प्रदान/वितरीत (भूसंपादनासह) करण्यात आली आहे, त्या विभागाच्या विभाग प्रमुखांनी सदर जमीनीचा विहित कालावधीत दिलेल्या प्रयोजनासाठी वापर करण्यात येत आहे किंवा कसे याबाबत वेळोवेळी आढावा घ्यावा. त्यामध्ये प्रदान जमीनीचा वापर मंजूर प्रयोजनासाठी विहित कालमर्यादेत करणेबाबत सर्व संबंधितांना योग्य त्या सूचना देण्यात याव्यात.

(२) शासकीय जमीनीची किंवा त्या जमीनीच्या एखाद्या भागाची दिलेल्या प्रयोजनासाठी आवश्यकता नसल्यास, संपूर्ण जमीन किंवा जमीनीचा वापरात नसलेला भाग त्वरीत जिल्हाधिकाऱ्यांकडे परत करावा. जेणेकरून अन्य आवश्यक शासकीय किंवा सार्वजनिक प्रयोजनासाठी सदर जमीनीचा वापर करता येईल.

(३) विविध प्रयोजनासाठी प्रदान शासकीय जमीन वापराचा शर्तभंग टाळण्यासाठी तपासणी पथक व दक्षता पथक गठीत करण्याबाबत विभागीय आयुक्त व जिल्हाधिकारी यांना संदर्भाधिन दि.३/३/२०१२ परिपत्रकान्वये सूचना दिलेल्या आहेत. त्यानुसार जिल्ह्यात नियुक्त तपासणी पथक/ दक्षता पथका मार्फत विविध प्रयोजनार्थ प्रदान केलेल्या जागेचा वापर मंजूर प्रयोजनासाठीच अटी व शर्ती नुसार झालेला आहे किंवा कसे याची पाहणी करण्यात यावी. तसेच त्याची यथोचित नोंद संबंधित नोंदवहीत वेळोवेळी घेण्यात यावी.

(४) जिल्हाधिकारी यांनी विविध प्रशासकिय विभाग, महामंडळे, शैक्षणिक संस्था, धर्मादाय संस्था, व्यक्ती इत्यादींना विविध प्रयोजनासाठी वितरीत करण्यात आलेल्या शासकीय जमिनींचा दिलेल्या प्रयोजनासाठी वापर होत आहे की त्या विनावापर पडून आहेत याबाबत तसेच प्रदान केलेल्या जमिनीच्या नोंदवह्यातील नोंदी अद्ययावत आहेत किंवा कसे याबाबत त्रैमासीक बैठकीत आढावा घ्यावा. यावेळी शर्तभंग आढळल्यास नोंदवह्यामध्ये त्याबाबत उचित नोंदी घेण्यात येवून नियमाप्रमाणे योग्य ती कार्यवाही तातडीने करण्यात यावी.

तसेच जिल्हाधिकारी यांनी संबंधित प्रशासकिय विभाग, महामंडळ, शासकीय यंत्रणा शैक्षणिक संस्था, धर्मादाय संस्था, व्यक्ती इत्यादीं यांचे समवेत बैठका घेऊन त्यांना प्रदान केलेल्या जागेचा वापर विहित कालमर्यादेत करण्याबाबत संबंधित यंत्रणांकडे पाठपुरावा करून त्याचा नियमित आढावा

घ्यावा. राज्य शासन, केंद्र शासन, महामंडळे, विविध संस्था व व्यक्ती यांना प्रदान केलेल्या प्रयोजनासाठी वापरात नसलेल्या शासकीय जमीनी परत घेण्याबाबत नियमानुसार योग्य ती कार्यवाही करावी.

(५) विभागीय आयुक्त यांनी, त्यांचे कार्यक्षेत्रातील जिल्ह्यात विविध प्रयोजनासाठी वितरीत करण्यात आलेल्या जमीनी विनावापर पडून राहू नयेत यासाठी, जिल्हाधिकाऱ्यांनी केलेल्या कार्यवाहीचा सहामाही आढावा घ्यावा, व याबाबत शासनास अहवाल सादर करावा.

सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक संकेतांक “ २०१३०१२९१७०१३४९६१९ ” असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

सुनिल कोठेकर
कार्यासन अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. महालेखापरीक्षक (लेखा/अनुज्ञेयता), मुंबई / नागपूर
२. महालेखा परिक्षक (लेखापरीक्षा), मुंबई / नागपूर
३. मा. मंत्री (महसूल) यांचे खाजगी सचिव./ वि.का.अ., मंत्रालय, मुंबई-३२,
४. मा. राज्यमंत्री (महसूल) यांचे खाजगी सचिव. वर्ल्ड ट्रेड सेंटर, ३२ वा मजला, मुंबई-०५,
५. मा.अ.मु.स.(महसूल) यांचे वि.का.अ., महसूल व वन विभाग, मुंबई-०५,
६. सर्व विभागीय आयुक्त,
७. सर्व मंत्रालयीन विभाग
८. जमाबंदी आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
९. सर्व शासकीय महामंडळे
१०. सर्व जिल्हाधिकारी, / सर्व निवासी उपजिल्हाधिकारी, जिल्हाधिकारी कार्यालय.
११. सहसचिव / उपसचिव, महसूल व वन विभाग, वर्ल्ड ट्रेड सेंटर, ३२ वा मजला, मुंबई-०५,
१२. सर्व उपायुक्त (महसूल), विभागीय आयुक्त यांचे कार्यालय.
१३. सर्व उप-जिल्हाधिकारी/ सर्व तहसिलदार
१४. “ज” समूहातील, सर्व कार्यासने, महसूल व वन विभाग, मुंबई-०५.
१५. कक्ष अधिकारी (ल-१), महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई-३२.
१६. निवडनस्ती (ज-१)